

Psalm 51:19 – Hoe is de versverdeling, gezien de meervouds/enkelvoudsvormen?

In Psalm 51 verwoordt David zijn diepe berouw na die verschrikkelijke misstap, het overspel met Bathseba, de moord op Urija, etc. De woorden spijt en berouw zijn te zwak om te beschrijven wat zijn gevoelens zijn, hij spreekt over een gebroken geest en een gebroken hart. In vers 19 (in een aantal vertalingen is dat vers 17) beschrijft hij die gesteldheid als een offer aan God.

Naast de vraag wat dat betekent, is er ook iets te zeggen over de verdeling van het vers. Dat wordt door verschillende vertalingen op verschillende manieren uitgewerkt. Gelukkig heeft dat geen fundamentele invloed op de betekenis van de tekst en is dus een kwestie van ondergeschikt belang. Maar er zitten in het vers een aantal opmerkelijke constructies die invloed hebben op de vertaling en de genoemde versindeling. De vertaling *Tot lof van God - het Boek der Psalmen* lijkt dat iets anders vorm te geven dan andere. Reden dus voor een toelichting.

Hieronder ter vergelijking een aantal vertalingen. Kijkend naar de overeenkomsten, alleen al het lezen van de gedachte, soms zo verschillend onder woorden gebracht, ontroert de lezer, dat staat vast. Maar dan zijn er ook een paar verschillen. Een enkele is afgedrukt als een doorlopende tekst, veel vertalingen geven een regelopschuiving. Er is voor beide benaderingen wel wat te zeggen. In de oorspronkelijke tekst was er ook sprake van een doorlopende tekst en waren het de accenttekens die de verdeling aangaven. Dat had destijds vooral te maken met de noodzaak om de het materiaal van de te beschrijven rollen zo efficiënt mogelijk te benutten. Nu die noodzaak er niet meer is, is het echter alleszins redelijk dat vertalingen wel aparte versregels toepassen. Ook is er de zinsvorming en zijn er de leestekens die geheel of gedeeltelijk de verdeling laten zien. Dat kan een zekere relevantie hebben. Hoe dan ook, eerst ter oriëntatie de verschillende vertalingen.

Statenvertaling:	De offeranden Gods zijn een gebroken geest; een gebroken en verslagen hart zult Gij, o God! niet verachten.	
Herziene Statenvertaling:	De offers voor God zijn een gebroken geest; een verbrijzeld en verslagen hart zult U, o God, niet verachten.	
NBG:	De offeranden Gods zijn een verbroken geest; een verbroken en verbrijzeld hart veracht Gij niet, o God.	
NIV (de verzen 5-6):	The sacrifices of God are a broken spirit; A broken and contrite heart, O God, you will not despise.	
A.C. Feuer - Tehillim:	The offerings of God are a broken spirit, A heart broken and crushed O God, You will despise not.	
Buber/Rosenzweig – Die Preisungen:	Schlachtmahle für Gott sind ein zerbrochener Geist. ein zerbrochnes, zerschlagenes Herz, Gott, du wirst nicht verschmähen.	(kennelijk een opmaakfout: de eerste regel eindigt met een punt, de tweede regel begint niet met een hoofdletter; een van beide is niet goed)
Friedrich Baethgen – Die Psalmen:	Schlachtopfer 'Jahvehs' sind ein gebrochener Geist, ein gebrochnes und zerschlagenes Herz wirst du, 'Jahve' nicht verschmähen.	
NW (de verzen 5-6):	De slachtoffers aan God zijn een gebroken geest; Een gebroken en verbrijzeld hart, o God, zult gij niet verachten.	
Soncino Books of the Bible – The Psalms:	The sacrifices of God are a broken spirit; A broken and a contrite heart, O God, Thou wilt not despise.	
Gerhardt/van der Zeyde:	mijn offer aan God: mijn berouw, een berouwvol en nederig hart zult gij, God, niet als te gering bezien.	
Willibrordvertaling (1996):	Een berouwvolle geest is een offer voor God. Een rouwmoedig, vermorzeld hart, zult U, o God, niet verwerpen.	
Groot Nieuws Bijbel:	Berouw is het offer dat u verlangt. Een gebroken, een verbrijzeld hart veracht u niet, mijn God.	
NBV:	Het offer voor God is een gebroken geest; een gebroken en verbrijzeld hart zult u, God, niet verachten.	
Naardense Bijbel:	offers voor God zijn een gebroken geest, een hart gebroken en verslagen, - God, zult gij niet verachten!	
TLVG:	Slachtoffers voor God zijn: een gebroken geest, een gebroken en verbrijzeld hart; o God, die zult U beslist niet verachten.	

Volgens de Hebreeuwse grondtekst is het vers verdeeld in drie regels. aangegeven door accenttekens zoals die destijds werden ontwikkeld door de Masoretische afschrijvers. Gelet op hun functie bestaan die Maoretische accenttekens uit twee hoofdgroepen, scheidende en verbindende. Als het gaat om de verdeling van verzen en versregels gaat het over de eerste groep, de 'distinctivi'. Voor die accenttekens worden twee systemen gebruikt: het 'prozaïsche systeem', gebruikt voor de meeste Bijbelboeken, en het 'poëtische systeem', gebruikt voor drie boeken: Psalmen, Job (behalve de inleiding) en Spreuken.

Voor de verdeling in verzen is er de zg. **sof pasoeq** ('einde vers'); dat laatste is gemakkelijk te zien, het heeft de vorm van een dubbele punt. Dit wordt in beide systemen gebruikt.

Dan de verdeling binnen de verzen, de verdeling in regels of stichen. Vaak worden verzen in tweeën gedeeld, maar andere verdelingen komen ook voor, één regel, drie regels, en enkele keer vier.

- In het prozaïsche systeem wordt voor de tweedeling de zg. **atnách"** ('rust') gebruikt. Wordt het vers in drieën gedeeld, dan blijft de **atnách"** de belangrijkste verdeler, aangevuld door andere verdelers, zoals de zg. **r.vieá"** ('kwart'), etc.
- In het poëtische systeem (dat geldt dus in ons geval) wordt de **atnách"** ook gebruikt om verzen in tweeën te delen. Wordt een vers echter in drieën gedeeld, dan is de eerste en belangrijkste verdeler meestal de zg. **"ooléh w.joréed** ('op en neer'), een dubbel teken; doorgaans gevolgd dan door een **atnách"**, een **r.vieá"** of een ander teken.

In Psalm 51 hebben de meeste verzen een tweedeling (op het opschrift en drie andere verzen na, 6, 16 en 19), met daarin dus de **atnách"** als de belangrijkste verdeler. De **"ooléh w.joréed** komt slechts twee keer voor (in de verzen 6 en 19), in vers 19 wordt die gevolgd door een de **atnách"**, zoals hierboven genoemd. Dat het vers een driedeling heeft, staat dus vast. Hieronder is een en ander in transliteratie weergegeven, plus de woord-voor-woordvertaling.

			"ooléh w.joréed		atnách"		
<i>transliteratie</i>	ziv."chéel	elohiém	róeach" niSJ.báaraah	léev-niSJ.báar w.nid.kéh	elohiém ló	tiv.zéh	
<i>woord voor woord</i>	slachtoffers	Gods	geest gebroken	hart gebroken en verbrijzeld	God	geenzins	veracht u

Deze driedeling wordt in veel vertalingen gemarkeerd door drie regels te schrijven, toch lijkt de overgang van de tweede naar de derde regel in veel van de vertalingen alleen een cosmetische te zijn: de gedachte zelf loopt in een aantal vertalingen ononderbroken door. Sommige vertalingen schrijven het ook als twee regels. Op zich hoeft dat geen bezwaar te zijn.

Beschouwen we nu de drie verschillende versregels, te beginnen met de eerste. Daar dient zich meteen al een moeilijkheid aan: een opvallende combinatie van meervoud en enkelvoud. De eerste versregel begint met een meervoudsvorm, **ziv."chéel elohiém**, het meest precies vertaald met de tweede naamvalsvorm 'slachtoffers Gods'. In het Engels komt 'sacrifices of God' daar heel dichtbij, het Nederlandse 'offers van God' zou echter een verkeerde suggestie wekken.

Iets moderner maar toch minder intens dan de tweede naamval klinkt het veel gebruikte 'slachtoffers aan/voor God'. Als men dat terugvertaalt komt men echter niet op de grondtekst: het Hebreeuws heeft een woordje voor 'aan/voor', de prefix **l-**, maar dat staat niet in de grondtekst. Natuurlijk, het zijn het slachtoffers aan/voor God, dat is buiten kijf, maar dat is niet het aspect waar de zin om draait. Het zijn vooral slachtoffers die God toebehoren, die bij hém passen, die datgene zijn wat hij in die specifieke situatie wil, die door hem gewent zijn – dat blijkt ook uit de context. Het is door het in grotendeels onbruik raken van die ouderwetse tweede naamvalsvorm dat een andere weergave nodig wordt geacht – dat doet de Herziene Statenvertaling ook. De uitdrukking 'voor God' lijkt dan in dit geval iets preciezer dan het 'aan God'.

Merkwaardig is echter, deze meervoudsvorm wordt gevolgd door een enkelvoud, **'róeach" niSJ.báaraah'**, 'een gebroken geest'. Dat wordt door de vertalers op verschillende manieren weergegeven.

- Diverse vertalingen laten de combinatie meervoud-enkelvoud zoals die is. A.C. Feuer geeft als voetnoot in zijn *Tehillim*-vertaling de reden waarom hij dat doet.

But he who who sacrifices his pride and subdues his spirit with genuine humility is considered as if he offered every form of sacrifice, for it says the offerings [the plural indicates many offerings] of God are a broken spirit [the singular form of **ruach"**, *spirit* indicates that the this single act of submission is as precious as many sacrifices].

Dat is een benadering. Ook zou men ook kunnen overwegen dat 'een gebroken geest' een kenmerk van meerdere offers is. Dat zijn plausible verklaringen als men dit versdeel als een zelfstandige entiteit wil vertalen, ook al klinkt de rechtstreekse vertaling in eerste instantie wat vreemd.

- Een enkele vertaling maakt van het meervoud 'offers' een enkelvoud, 'offer' – een bewuste vereenvoudiging en daarmee gelijktijdig een indicatie van het geschetste probleem. De vertaling van Gerhardt/van der Zijde, de Willibrord-vertaling, de Groot Nieuws-Bijbel en de Nieuwe Bijbelvertaling (NBV) doen het op deze manier. Daarmee is de eerste versregel een zelfstandige eenheid, geheel conform de accenten. Maar, het wijkt toch wel af, er staat immers echt een meervoud.
- Een paar andere vertalingen lezen door naar de tweede regel, zodat regel 2, het **léev-niSJ.báar w.nid.kéh**, 'een gebroken en verbrijzeld hart' erbij betrokken wordt en het meervoud niet meer zo vreemd klinkt. De schijnbare discrepantie is dan opgeheven en de zin is correct vertaald. De Naardense Bijbel doet dat, en ook de TLVG-vertaling. Als nadeel kan worden aangevoerd dat de eerste versdeler niet scherp wordt gevolgd; wel hebben deze vertalingen beide een komma op deze plaats als scheiding, dus de verdeler wordt niet genegeerd. Het tweede zinsdeel krijgt zodoende min of meer de functie van aanvulling of toelichting, het wordt extra belicht.

Het is jammer dat sommige vertalingen in plaats van 'een gebroken geest' het woord 'berouw' of 'berouwvolle geest' schrijven. Dat lijkt toch minder krachtig. Een aantal vertalingen willen het woord 'gebroken' in de tweede regel niet herhalen, dat wordt als minder goed Nederlands geacht – men kan daarover van mening verschillen.

Voordat we naar de tweede versregel gaan eerst de derde: **elohiém ló tiv.zéh**, 'God, u zult niet verachten ...'. 'God' is hier kennelijk een aanroep. Maar wat zal er niet worden veracht? Het lijdend voorwerp staat daarvoor, in de tweede regel dus, en voorop in de zin. Diverse vertalingen negeren de net hiervoor aanwezige versdeler, de **atnách**, en formeren een doorlopende zin met het lijdend voorwerp voorop. Het duidelijkst zichtbaar is dat in de vertalingen waar de aanroep 'o God' nog wat naar achteren is verschoven. Soms is het enige dat nog aan de versdeler doet denken dat er een nieuwe regel begint. Op zich is daar qua weergave van de gedachte natuurlijk niets mis mee. Maar men zou zich kunnen afvragen: waarom staat er in het Hebreeuws hier zo'n zware versdeler, en is dat niet te honoreren?

Mijns inziens lijkt de tweede versregel zowel bij de eerste als bij de derde regel nodig te zijn. Bij de eerste om het meervoud van 'offers' te justificeren, bij de derde als het vereiste lijdend voorwerp.

Het ligt verder voor de hand om de plaatsing van de **atnách** te zien als overgang van de algemene stelling naar de rechtstreekse aanroep. De derde regel begint immers met een aanroep tot God, in lijn met de aanroep die twee verzen eerder begon. In dat opzicht was de eerste regel een uitzondering, daar ging het als een tussenzin even over God, dat in het kader van een algemeen geldige stelling – iets dat trouwens wel vaker voorkomt. De vertalingen die de **atnách** nadrukkelijker honoreren doen dat als volgt.

- Bij de Naardense Bijbel sluit de tweede regel af met een komma om de derde te beginnen met een merkwaardig gedachtenstreepje.
- Bij de TLVG vertaling staat er een puntkomma. Daardoor worden regels 1 en 2 tot een meervoudig geheel, met daarbij een komma als de eerste versdeler. In de derde regel is het woordje 'die' toegevoegd. Daarmee wordt terugverwezen naar de gebroken geest en het verbrijzelde hart; het geeft aan dat net hiervoor de tweede versdeler staat.

Dat is wat ik te berde wilde brengen ter justificatie van de gemaakte keuze. Het is verder aan de lezer om zijn/haar eigen gedachten daarover te vormen. Het is geen gewichtige kwestie.

Tot slot nog een paar citaten die losstaan van de leestekens.

- De voetnoot in *Soncino Books of the Bible – The Psalms* zegt:

A broken spirit. In which obstinacy and pride have been suppressed by humility. The Midrash finally points out that a fractured limb disqualified an animal as a sacrifice, whereas a broken spirit in man was approved by God.

- Hans Schmidt schrijft over dit vers in *Handbuch zum Alten Testament – die Psalmen*:

Dieser Mann hat das Leid der Krankheit und der Anfeindung bis zur Todesdrohung verstanden. Er weiss, dass es ihm gesandt ist, weil Gott etwas von ihm will. Die tiefe innere Besinnung und Läuterung die er erlebt hat, das ist das Einzige, was er Gott zum Danke darbringt. Das Einzige? Er bringt sich selbst und bringt sich ganz.

Bijzondere gedachten. En belangrijker dan leestekens ...

Voor het laatst bijgewerkt: 5 april 2012